

Godkjent referat møte om «Bygjerdet» i Hammerfest.

30. september 2016, Hammerfest

Tilstede:

Fra Hammerfest kommune (HF):

- Odd Edvardsen, sjef for plan og utvikling
- Øyvind Sundquist, plansjef
- Tom Eirik Ness, miljørådgiver

Fra Reinbeitedistrikt 20 (R20):

- Aslak Ante Sara, distriktsleder
- Anders Buljo, reineier
- Jovsset Ante Sara, reineier
- Ragnhild Marit Sara, jurist og rådgiver
- Anders J. H. Eira, rådgiver (Protect Sapmi)

Fra Landbruksdirektoratet, Avdeling reindrift (L.dir)

- Stein Tage Domaas, seksjonsleder
- Per Johnny Sara, rådgiver
- Siri Ulfsdatter Sørensen, rådgiver

Landbruksdirektoratet inviterte til møtet.

Møteagenda

Diskutere eventuell fornyelse av avtale som i 2005 ble inngått for 10 år mellom om HF, R20 og Statens reindriftsforvaltning om eierskap og drifts- og vedlikeholdsansvar ved etablering av reingjerde rundt Hammerfest. I henhold til pkt. 8 i avtalen skal gjerdet fjernes dersom partene ikke blir enige om en ny avtale.

Partene informerer om bakgrunn og erfaringer med gjerdet.

HF orienterer:

- Bakgrunnen for gjerdet var utfordringene som rein i byen medførte, hvor etablering av et gjerde ble presentert som en løsning. Løsningen med gjerdet fikk i starten noe motstand fra lokalpolitikere og fra deler av reindriften. HF og R20 var i dialog med Fylkesmannsembetet og Statens reindriftsforvaltning, som resulterte i at avtalen om gjerdet ble landet i 2005. Opprettelsen av gjerdet var positiv for Hammerfest by; unngikk rein i by, med de negative konsekvenser som dette hadde medført for parkområder og hager mm. Oppfatning om at gjerdet har medført mindre belastning for reindriften mht. gjete- og utdrivningsplikt.

- Gjerdet ble satt opp i 2006. Lærte mye de første 2 årene mht. til drift og vedlikehold for å få gjerdet til å fungere. Fra 2008/2009 har gjerdet fungert godt.
- Utfordringer i tidlig fase: innbyggere ønsket seg ut i terrenget utenfor gjerdet og porter manglet. Disse ble etablert. Statens Vegvesen satte opp ferister. Noe hærverk på porter i begynnelsen.
- Dagens situasjon: innbyggere er fortrolig med gjerdet og inntrykket er at gjerdet i dag ikke er et diskusjonstema. Opplevelse av at det har skjedd en holdningsendring blant innbyggere og lokalpolitikere mht. reindrifta.
- Vedlikeholdskostnader siste 10 år: formidable. HF har om lag 1 millioner kr i årlige driftskostnader. Fra 2009 til 2012 mottok kommunen årlig kr 400 000 fra Innovasjon Norge.
- Veien videre: Hammerfest kommune ønsker at gjerdet skal bestå. Det er viktig for kommunen for hvor gjerdet står, men det er også viktig å minimere ødeleggelsene. I dag er det enkelte problemområder der gjerdet ødelegges. Dette er kommet til syne i en tid på året da reindriften ikke har ankommet sitt sommerbeite på Kvaløya, og R20 er derfor i denne perioden ikke i stand til å vedlikeholde gjerdet iht avtalen fra 2005.
- Eventuell bygging av nye traseer; hvem skal betale for dette? Muligheter for å søke eksterne midler? Dersom alle utgifter skal belastes kommunen kan dette bli en lang prosess. Kommunen ønsker ikke at R20 skal pålegges økonomisk belastninger.
- HF ønsker ny avtale; Hf ønsker i utgangspunktet ikke endringer i traseen, men er åpen for å diskutere det og eventuelt endringer i avtalen vedrørende R20s rolle i å klargjøre gjerdet på våren. Spørsmål til reindriften; hva kan dere bidra med dersom dere ikke kan stille med midler eller vedlikehold på våren?

R20 orienterer:

- Er delvis enig med HF om bakgrunnen for gjerdet. Vil legge til historie om at også byens ekspandering og utbygging på reinbeiteland har en sentral medvirkende årsak til problemstillingene med rein og by. Fra ca 1970 og utover ble Fugelnesdalen (Prærien) Sætergamdalen, Baksalen, Sukkertoppen, Rypefjord og deler av Indrefjord utbygd. Etter den tid oppstod utfordringene med det man i dag kaller rein i byen.
 - o Arealutfordringer: beitearealer har over flere år vært under sterkt press. I tiden før reingjerdet ble etablert reiste distriktet til Oslo for å finne en løsning på arealutfordringene, samt konflikten by-rein. Møtte daværende minister Sponheim, om ville sette ned et utvalg som skulle se på arealutfordringene samt by-rein konflikten. Fikk siden kontrabeskjedd; ble ikke nedfelt et utvalg, men presenterte etablering av bygjerdet som løsning → løste ikke problemer med arealutfordringer. Hammerfest er en by som ekspanderer og reindriften har behov for forutsigbarhet med tanke på tilgang på beite.
 - o To ganger er det gjennomført straffesak i Hammerfest vedrørende brudd på gjeteplikt. En gang 1977-78 og 1989. Reindriften tapte begge saker. I forkant av avtalen av 2005, og påfølgende etablering av gjerdet, så var konflikt by-rein nå nytt på tur til rettssystemet ved at HF anmeldte reineiere. Det ble likevel ingen rettsak når gjerdet ble besluttet.

- R20 definerer gjerdet som et *hjelpemiddel* til å løse konflikten by-rein. Gjerdet ble til gjennom en forhastet prosess, som en nødløsning.
- Har i løpet av årene lært mye. De første årene etter avtalen trådte i kraft ble det prøvet og feilet, spesielt vedrørende vedlikeholdsdelen av avtalen.
- Før etablering av gjerdet: Størst konfliktnivå fra St.hans og utover når det er blitt grønt og spesielt når reinen begynner å plages av insekter og varmen. Reindriften hadde derfor en oppfatning om at vedlikeholdet som reindriften skulle foregå i tiden mai til St. Hans, mens Hammerfest kommune så behov for vedlikeholdsarbeidet skulle starte før reindriften ankom Kvaløya. Reindriften opplevde at det etablerte seg en oppfatning om at reinen ikke skulle være innenfor gjerdet fra første ankomstdag. Det var ikke mulig for næringa å gjøre vedlikehold i perioden før de ankom Kvaløya. Ble derfor inngått muntlig avtale med HF at kommunen påtok seg vedlikeholdet i perioden før de ankom sommerbeitet. Denne felles avklaringen er ikke nedfelt i avtaleteksten.
- Erfaringer med gjerdet: har hjulpet på konfliktsituasjonen mellom by-rein. Bidratt til at det er mindre rein i byen, derav mindre konflikter mellom reindriftnæringen og innbyggere.
- Trasé bør endres da det er store arealer av lovlig beiteområder innenfor gjerdet. Det har etablert seg en oppfatning blant folk at reinen skal være på yttersiden av gjerdet → denne type misforståelse bidrar påny til mye støy mellom reindrift og innbyggere. Dette har medført mye belastning for reineiere.
- Økt press på arealer har bidratt til at reindriften har behov for å benytte de lovlig beiteområdene.
- Mulige endringer av gjerdetrasé: berede grunnen for mer effektiv utdrivning av rein fra området innenfor gjerdet. Vet at justeringer i gjerdetrasé bidrar til reduserte vedlikeholdskostnader samt øke gjerdets effektivitet og funksjon.
- For R20 er det viktig at en eventuell inngåelse av ny avtale også innebærer oppstart av en prosess om å sikre forutsigbarhet på beitearealer.

Løsninger

Inntrykket etter framlegg fra HF og R20 er at partene ønsker å finne en løsning på by-rein problematikken. Partene ønsker både en lang- og kortsiktig løsning.

Langsiktig løsning: tilgang på nye beitearealer for R20

- Både HF og RD20 skisserer tilgang til nye beitearealer som en langsiktig løsning
- HF har nedfelt i sin planstrategi at det i løpet av planperioden 2016-2019 skal utarbeides ei helhetlig utredning av forholdet mellom kommunens utvikling og reindriften utvikling de siste tiår. Målet med utredningen er å ende i en beskrivelse av de faktiske forhold i saken.
- En langvarig løsning for RD20 kan være å få tilgang til nye beitearealer da det vil medføre at okseflokk kan flyttes fra Kvaløya (okseflokk som tilpasser seg/beiter tettbygde områder er utfordringen i Hammerfestby-rein problematikken)
- Langsiktig løsning innebærer at flytting av okseflokk til alternativt beite kan gjøre at situasjonen blir bedre, men er ingen garanti for at gjerdet kan fjernes.
- Under møtes skisseres ulike alternative tilgang til nye beiteområder; nye beiteområder (eks. Rolvsøya), og at eksisterende beiteområder tas i bruk. HF og R20 er enige om at slike løsninger innebærer mer langvarige prosesser/utredninger.
- Landbruksdirektoratet vil undersøke muligheter for hvordan langsiktige løsninger kan realiseres; innledningsvis ved å ta dette opp med Landbruks- og matdepartement i kontaktmøte i oktober 2016. HF og R20 vil bidra med grunnlagsmateriale etter behov.

- L.dir. (samt HF og R20) vil undersøke muligheter for å bidra til å finansiere RD20 deltakelse i arbeidet med å finne langsiktige løsninger. Distriktet oppfattet i tillegg at L.dir i tillegg skal undersøke mulighetene for å finansiere RD20 sine prosesskostnader til evalueringsarbeidet frem til en eventuell ny avtale.

Kortsiktig løsning: ny bygjerdeavtale

Både RD20 og HF ser behovet for at det utarbeides en ny avtale om bygjerdet:

- Nedfelles i ny avtale at gjerdet ikke er et grensegjerde mht. hvor reinen kan beite; en praktisk innretning og ikke en juridisk begrensning. Viktig at dette blir kommunisert til kommunens innbyggere.
- Det er enighet om at L.dir. i kraft av at Reindriftsforvaltningen var part i den opprinnelige avtalen fra 2005 er en part fram til at inngås en ny avtale om bygjerdet. Det er HF og R20 som er ansvarlig for å drive fram prosessen fram til inngåelse av ny avtale. (Merknad fra HF 11.10.2016 : «Hf og distriktet oppfatter ikke at det var enighet i at L.dir sin rolle er over når ny avtale er signert. Våre signaler på møtet var at L.dir fortsatt skal være eiere av gjerdet og at L.dir også må være med å drive fram prosessen videre. Det er ikke R20 og Hf sitt ansvar alene.»)
- HF og R20 har et felles ansvar til å inngå dialog om innholdet i ny avtale, med mål om å underskrive en ny avtale, fortrinnsvis innen 1. april 2017.
- Finansiere utbedring/endring av gjerdetrase kan forsøkes søkt gjennom forskrifter til reindriftsavtalen herunder forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part.
- L.dir. (samt HF og R20) vil undersøke muligheter til å bidra til å finansiere RD20 deltakelse i arbeidet med å finne langsiktige løsninger.

Veien videre:

- L.dir. utarbeider et notat (med innspill om faktagrunnlag fra R20 og HF) som vil presenteres for Landbruks- og matdepartement i oktober 2016 med tanke om å nå en langsiktig løsning på arealutfordringene for R20. L.dir. vil komme tilbake med informasjon.
- HF og R20 inngår dialog for å inngå ny avtale om eierskap og drifts- og vedlikeholdsansvar for bygjerdet. Partene trekker Landbruksdirektoratet inn etter behov. Møteplan for HF og R20:
 - o 1 møte: foreløpig avtalt møte 3. november 2016, kl. 10-16, i Landbruksdirektoratets lokaler i Alta. Møteagenda: diskutere behov og mulighet for justering av gjerdetraseer. Forarbeid til møtet: HF og R20 kartfester deres respektive behov for trasejusteringer og presentere dette for hverandre på møtet i Alta. På bakgrunn av omforent løsning for trase utformes ny avtale. Ny møtedato fastsettes i løpet av 1. møte.